

ХАМТЫН ТЭТГЭВРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Төрөөс иргэдийн нийгмийн хамгааллыг сайжруулах бодлогын салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг нь нийгмийн даатгалыг боловсронгуй болгох, тэр дундаа Монгол орны онцлогт тохирсон тэтгэврийн шинэчлэлийн бодлогыг боловсронгуй болгох явдал юм.

Монгол улс дахь тэтгэврийн асуудлыг Нийгмийн даатгалын тухай хуулиар зохицуулдаг ба тэтгэврийн даатгалын сан нь дотроо өндөр настан, тахир дутуу, тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр, тэтгэмжээс бүрдэж байна. Манай улсын одоогийн тэтгэврийн тогтолцооны тэтгэвэр бодох арга нь төлсөн шимтгэлтэйгээ шууд хамааралгүйгээс хуваарилалт шударга бус, хувь хүний тэтгэврийн даатгалын сангийн хөрөнгийг үнэгүйдүүлж, эдийн засгийн шинэчлэл, хөрөнгийн зах зээлийн хөгжилтэй уялдуулж зохицуулаагүйгээс тэтгэврийн даатгалын санд сөрөг үр дагаврууд бий болсоор байгаа юм.

Манай улс Тэтгэврийн даатгалын өнөөгийн тогтолцоог хагас хуримтлалын тогтолцоонд шилжүүлэх, “Тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн данс”-ны аргыг хэрэглэх хамгийн нааштай хувилбарыг сонгон ажиллаж байгаа боловч 1960 оны 1 дүгээр сарын 01-ний өдөр буюу түүнээс хойш төрсөн хүмүүсийн ажилласан бүх хугацаанд төлсөн байвал зохих шимтгэлийг нэрийн дансанд байршуулсан мөнгөн хуримтлал байхгүй байна.

Нийгмийн даатгалд төлсөн шимтгэлээ хуримтлалын зарчмаар өсгөж тэтгэвэртээ гарахад бүрэн эргүүлэн авах иргэдийн хүсэл, сонирхлыг хөхүүлэн дэмжих, нийгмийн даатгалын хуримтлалыг эдийн засгийн оновчтой бодлогоор арвижуулах, нийгмийн шударга хуваарилалтыг баталгаажуулах нь төрийн бодлогын гол зорилго байх ёстой.

Тэтгэврийн даатгалын тогтолцоонд тэтгэвэрт гарч байгаа иргэдийн насны бүтэц, дундаж наслалтын хэтийн төлөвийг харгалзан үзэх хэдий ч Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1-ийн “... хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, ... иргэнийхээ өмнө Төр хариуцна.” гэсэн заалтын дагуу цаашид тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн хэмжээ, хуримтлалын тогтолцоог өөрчлөх бодлого барьж ажиллах хэрэгцээ шаардлага бий болж байна.

Өмнө нь төрөөс тэтгэврийн тогтолцооны асуудлыг зөв тодорхойлох, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хуримтлалыг бий болгох, шударга

хуваарилалтын зарчмыг хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд тэтгэврийн зөрүүг арилгах, өөрөөс үл хамаарах шалтгааны улмаас нийгмийн даатгалын шимтгэл төлж чадаагүй иргэдийн асуудлыг нэг удаагийн арга хэмжээгээр зохицуулах зэрэг иргэдрүүгээ чиглэсэн олон нааштай арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байгаа хэдий ч бас төрөөс зайлшгүй зохицуулах шаардлагатай зарим асуудал байсаар байна. Энэ нь “Хамтын тэтгэврийн” асуудал юм. Давхар тэтгэврийн асуудал нь дараах хэд хэдэн онцлогийг агуулна. Үүнд:

1. Зарим улс орон төдийгүй манай улсад олон жил хамт амьдарсан нэг гэр бүлийн хоёр буурлын нэг нь хорвоогийн мөнх бусыг үзүүлэхэд үлдэж байгаа буурал нь цаг хугацааны хувьд удаан амьдарч чадахгүй байгаа статистик судалгаа байдаг байна. Энэ нь өрхийн амьжиргааны хэрэглээ буурах, ганцаардах, сэтгэл санааны уналтанд орох, хөгшрөлтийн процесс хурдан явагдах зэрэг сөрөг байдлаар илэрдэг байна. Үүнээс сэргийлэх зорилгоор “хамтын тэтгэврийн” асуудлыг цаашид бий болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх нь зүйтэй юм.

2. Монгол Улсад хамтын тэтгэврийн тухай хууль үйлчилснээр цаашид тогтвортой гэр бүлийн тоо нэмэгдэх, гэр бүлийн гишүүдийн бие биеэ хайрлах, урт удаан хугацаанд хамт амьдрах, олон хүүхэд төрүүлж өсгөх, эрүүл мэнддээ анхаарах зэрэг олон чухал ач холбогдолтой болно.

3. Хамтын тэтгэврийн тухай хууль бий болсноор тэтгэврийн хуримтлалын тогтолцоонд сөргөөр нөлөөлөх байдал үүсэхгүй болно. Жишээ нь: 1 дүгээр хувилбар. Дорж Дулмаа нар 1980 онд гэр бүл болсноос хойш 33 жил хамт амьдарчээ. Тэд 5 хүүхэд төрүүлж үр хүүхэд нь нас биед хүрч тус тусынхаа амьдралаар амьдарцгаасан байна. Дорж 2005 онд Дулмаа 2000 онд тэтгэвэрт гарсан ба өнөөдрийн байдлаар энх тунх аз жаргалтай амьдарцгааж байна. Доржийн өндөр насны тэтгэврийн хэмжээ 350.000, Дулмаагийн тэтгэврийн хэмжээ 250.000, өрхийн нийт орлого 600.000 төгрөгийн орлоготой байна. Дорж, Дулмаа нарын тэтгэвэр авах хугацаа 10, 20 жилээр ч үргэлжлэх магадлалтай.

2 дугаар хувилбар. Дорж Дулмаа нар 1980 онд гэр бүл болсноос хойш 33 жил хамт амьдарчээ. Тэд 5 хүүхэд төрүүлж үр хүүхэд нь нас биед хүрч тус тусынхаа амьдралаар амьдарцгаасан байна. Дорж 350.000 төгрөгөөр тэтгэврээ тогтоолгож 2005 онд, Дулмаа 250.000 төгрөгөөр тэтгэврээ тогтоолгож 2000 онд тэтгэвэрт гарсан байна. Дорж өвчний улмаас 2008 онд нас барсан ба тэтгэврийн 350.000 төгрөг нас барсан хугацаагаар дуусгавар болсон. Дулмаа цаашид зөвхөн өөрийнхөө 250.000 төгрөгөө зарцуулж явна. Дээрх хоёр хувилбараас үзэхэд нийгмийн даатгалын санд ачаалал үүсэх, зарцуулж байгаа мөнгөний олголтод хүндрэлтэй байдал үүсэхгүй юм.

4. Хамтын тэтгэврийн тухай хуулийн гол үзэл санаа нь хуулийн төсөлд зааснаар олон жил хамт амьдарсан гэр бүлийн гишүүдийн нэг нь нас барсан

тохиолдолд үлдсэн гэр бүлийн гишүүнд нь түүний амьдрах хугацаанд нь тэтгэвэр нь тодорхой хувь хэмжээгээр давхар олгогдох явдал юм. Гэхдээ хуульд зааснаар тодорхой шалгуурыг тавьж байгаа ч амьдрал баян учир зарим иргэнд уг хууль үйлчлэхгүй байх тохиолдол байна. Тухайлбал, хүнтэй суугаагүй боловч тэтгэвэр тогтоолгосон иргэн, насны хэт зөрөөтэй боловч хуульд заасан зарим шаардлагыг хангаж байгаа иргэн, улсад ажил, хөдөлмөр эрхлээгүй, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлж байгаагүй иргэд энэ хуульд хамрагдахгүй юм. Хамтын тэтгэврийн тухай хуулийг Тэжээгчээ алдсаны тэтгэврийн тухай хуультай адилтган ойлгож болохгүй юм. Тэжээгчээ алдсаны тэтгэврийн тухай хуулиар уг тэтгэврийг авах субъектүүдийг тодорхой заасан байдаг.

Хоёр. Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөл нэг бүлэг 8 зүйлээс бүрдэнэ. Хуулийн төсөлд хуулийн үйлчлэх хүрээ, хамрагдах субъектүүд, давхар тэтгэврийг хэрхэн тооцох талаар, давхар тэтгэврийн хэмжээ, олгох хугацаа, бүрдүүлэх баримт, хариуцлага зэргийг тусгасан.

Зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ: Монгол Улсын Гэр бүлийн тухай хуульд “Гэрлэлт гэдэг нь харилцан эрх тэгш эрх, үүргийн үндсэн дээр эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүс тодорхой ёслол, үйл ажиллагааны дүнд сайн дурын бат холбоо тогтоож хуулиар батлуулах явдал юм” гэжээ. 2010 оны тооллогын дүнгээс үзэхэд Монгол Улсын нийт хүн амын 69.2 хувь буюу 1905969 хүн 15 наснаас дээш насны хүн ам байна. Эдгээр хүмүүсийн 31.3 хувь нь огт гэр бүл болоогүй, 60.1 хувь нь гэр бүлтэй, 3.1 хувь нь салсан, 5.5 хувь нь бэлбэсэн хүн байна. Хуулийн төслийн шаардлагад нийцвэл зохих 10-аас дээш жил хамт амьдарсан, гэр бүлийн баталгаатай, дундаасаа үр хүүхэд төрүүлэн өсгөсөн гэр бүлийн тоог нарийвчлан гаргахад одоогийн байдлаар хүндрэлтэй байгаа хэдий ч хэрэв энэ хууль батлагдсаны дараа хуулийн шаардлагад нийцүүлэн тогтвортой гэр бүлийн тоог Улсын бүртгэлийн Ерөнхий газрын бүртгэлийн газартай хамтран иргэний регистрийн дугаараар гаргуулан авах бололцоотой юм. Харин бид ойролцоогоор хамтын тэтгэвэр авах бололцоотой иргэний тоо 76 мянга орчим байх болов уу гэж тооцоолж байгаа болно.

Гадаадын зарим улсын тэтгэврийн тогтолцоонд энэ чиглэлийн зохицуулалт байгаа эсэх талаар: Улс орнууд тэтгэврийн тогтолцооны хуваарилалт, хуримтлалын харилцаа ямар байх талаар маргалдсаар ирсэн байна. Улс орнуудын тэтгэврийн тогтолцооны талаарх улс төрийн зөвшилцөл нь **бүгдэд нь тохирох нэгдсэн жор** байхгүй бөгөөд үндэсний онцлог, эдийн засгийн хөгжлийн төвшиндөө тохирсон өөрийн гэсэн загварыг сонгох нь зүйтэй гэсэн саналд нэгдэхэд хүрчээ. Хүн амын хөгшрөл хурдацтай нэмэгдэж байгаа Европын болон

Өмнөд Америкийн олон орнуудад тэтгэврийн шинэчлэлийн бодлогыг тууштай хэрэгжүүлсэн байдаг. Зүүн европ, Скандиновын орнууд, Польш, Казакастанд гурван түвшинт тэтгэврийн тогтолцоонд, Өмнөд Америкийн Чили, Аргентин, Перу, Колумби зэрэг улсад цэвэр хуримтлалын тогтолцоонд шилжих алхмуудыг амжилттай хэрэгжүүлж байна.

Чили улсад тэтгэврийг олгохдоо насан туршдаа тэтгэвэр авах, хуримтлагдсан нийт мөнгөнөөс төлөвлөгөөтэйгөөр хасалт хийж авахын аль нэгийг сонгох эрх олгодог бөгөөд төлөвлөгөөтэйгөөр хасалт хийж авах хувилбарыг сонгосон тохиолдолд даатгуулагч болон тэтгэвэр авагч нас барвал хуримтлалын дансанд үлдсэн хэсгийг нь өвлүүлэх журамтай байдаг байна.

Швед улсад тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн хуримтлалд байгаа үлдэгдлийг өв залгамжлуулах журамтай. Тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн хуримтлалын хэсгийн үлдэгдлийг өвлүүлэхдээ түүний нас чацуу, тэтгэврийн насанд хүрсэн иргэдэд тарааж хуваарилдаг бөгөөд энэ нь тэдгээрийн авах тэтгэврийн хэмжээг мэдэгдэхүйц нэмэгдүүлдэг байна.

Итали улсад нас барсан этгээд Итали улсын иргэн бол түүний эхнэр /нөхөр/ иргэний харьяаллыг үл харгалзан тэтгэврийг нь өвлөн авах эрх үүснэ. Өвлөгдөх тэтгэврийн хэмжээг хуулиар тогтооно. Нас барсан даатгуулагч нэгээс дээш удаа гэрлэсэн бол тэдний хамтран амьдарсан хугацаанаас нь хамааруулж өвлөгдөх тэтгэврийг нь хуваах журамтай. Нас барсан этгээд гэрлэлт цуцлуулснаас хойш дахин гэрлээгүй бөгөөд түүнээс тэтгэмж авах эрхтэй салсан гэр бүлийнхний амьжиргааны байдал нь хүнд байгаа бол тэтгэврийг тэдэнд өвлүүлэх эсэх асуудлыг шүүхийн журмаар шийдвэрлэх журамтай.

Оросын Холбооны улсад тэтгэврийн нийт шимтгэл нь шимтгэл төлөгчийн нэрийн дансанд хуримтлагдаж тус дансанд ямар хэмжээний мөнгө хуримтлагдсан талаар ОХУ-ын тэтгэврийн сангаас ирээдүйн тэтгэвэр авагчид жил бүр “Аз жаргалын захидал” илгээн мэдээлдэг байна. Тэтгэврийн шимтгэл төлөгч нь өөрийн нэрийн дансан дахь хуримтлалаа зөвхөн тэтгэвэрт гарсныхаа дараа ашиглах боломжтой ба харин хуульд зааснаар шимтгэл төлөгч иргэн тэтгэвэр тогтоолгох насанд хүрэхээсээ өмнө нас нөхцсөн тохиолдолд түүний нэрийн дансанд хуримтлагдсан мөнгийг өв залгамжлагчид нь өвлөх эрхтэй байна. “Тэтгэврийн хуримтлалын хэсгийг хөрөнгө оруулалтаар эргэлтэнд оруулах тухай” хуульд “Өв залгамжлагчид нь даатгуулагч нас нөхцсөн өдрөөс хойш 6 сарын дотор ОХУ-ын Тэтгэврийн санд хандсан тохиолдолд төлбөр олгогдоно” гэж заасан.

АНУлсад “Тэтгэвэр хамгаалах тухай хуулинд зааснаар гэр бүлийн эхнэр, нөхрийн аль нэг нь нас барахад тухайн цаг үеийнх нь эхнэр, эсвэл нөхөр нь тэтгэврийг нь шууд өвлөн авах эрх үүсдэг байна.

Гурав. Хуулийн төсөл нь Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийн талаар

Энэхүү хуулийн төслийг Үндсэн хууль, Нийгмийн даатгалын тухай хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуультай нийцүүлэн боловсруулсан ба бусад хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагагүй болно.

Энэхүү хуулийн төслийг 2013 оны Улсын Их Хурлын хаврын чуулганаар батлуулж мөрдүүлэх шаардлагатай байна.

ТӨСӨЛ САНААЧЛАГЧ

ХАМТЫН ТЭТГЭВРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Төрөөс тэтгэврийн тогтолцооны асуудлыг зөв тодорхойлох, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хуримтлалыг бий болгох, шударга хуваарилалтын зарчмыг хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд тэтгэврийн зөрүүг арилгах, өөрөөс үл хамаарах шалтгааны улмаас нийгмийн даатгалын шимтгэл төлж чадаагүй иргэдийн асуудлыг нэг удаагийн арга хэмжээгээр зохицуулах зэрэг иргэдрүүгээ чиглэсэн олон нааштай арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байгаа хэдий ч бас төрөөс зайлшгүй зохицуулах шаардлагатай зарим асуудал байсаар байна. Энэ нь “хамтын тэтгэврийн” асуудал юм. Хамтын тэтгэврийн асуудал нь дараах хэд хэдэн онцлогийг агуулна. Үүнд:

1. Бусад улс орон төдийгүй манай улсад олон жил хамт амьдарсан нэг гэр бүлийн хоёр буурлын нэг нь хорвоогийн мөнх бусыг үзүүлэхэд үлдэж байгаа буурал нь цаг хугацааны хувьд удаан амьдарч чадахгүй байгаа статистик судалгаа байдаг байна. Энэ нь өрхийн амьжиргааны хэрэглээ буурах, ганцаардах, сэтгэл санааны уналтанд орох, хөгшрөлтийн процесс хурдан явагдах зэрэг сөрөг байдлаар илэрдэг байна. Үүнээс сэргийлэх зорилгоор “хамтын тэтгэврийн” асуудлыг цаашид бий болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх нь зүйтэй юм.

2. Монгол улсад хамтын тэтгэврийн хууль үйлчилснээр цаашид тогтвортой гэр бүлийн тоо нэмэгдэх, гэр бүлийн гишүүдийн бие биеэ хайрлах, урт удаан хугацаанд хамт амьдрах, олон хүүхэд төрүүлж өсгөх, эрүүл мэнддээ анхаарах зэрэг олон чухал ач холбогдолтой болно.

3. Хамтын тэтгэврийн тухай хууль бий болсноор тэтгэврийн хуримтлалын тогтолцоонд сөргөөр нөлөөлөх байдал үүсэхгүй болно.

4. Хамтын тэтгэврийн тухай хуулийн гол үзэл санаа нь хуулийн төсөлд зааснаар олон жил хамт амьдарсан гэр бүлийн гишүүдийн нэг нь нас барсан тохиолдолд үлдсэн гэр бүлийн гишүүнд нь түүний амьдрах хугацаанд нь тэтгэвэр нь тодорхой хувь хэмжээгээр өвлөгдөх явдал юм. Гэхдээ хуульд зааснаар тодорхой шалгуурыг тавьж байгаа ч амьдрал баян учир зарим иргэнд уг хууль үйлчлэхгүй байх тохиолдол байна. Тухайлбал, хүнтэй суугаагүй боловч тэтгэвэр тогтоолгосон иргэн, насны хэт зөрөөтэй боловч хуульд заасан зарим шаардлагыг хангаж байгаа иргэн, улсад ажил, хөдөлмөр эрхлээгүй, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлж байгаагүй иргэн Хамтын тэтгэврийн тухай хуульд хамрагдахгүй юм. Мөн түүнчлэн “Тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэрийн тухай” хуультай адилтган ойлгож болохгүй юм. Тэжээгчээ алдсаны тэтгэврийн тухай хуулиар уг тэтгэврийг авах субъектүүдийг тодорхой заасан байдаг.

Монгол Улсын Гэр бүлийн тухай хуульд “Гэрлэлт гэдэг нь харилцан эрх тэгш эрх, үүргийн үндсэн дээр эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүс тодорхой ёслол, үйл ажиллагааны дүнд сайн дурын бат холбоо тогтоож хуулиар батлуулах явдал юм” гэжээ. 2010 оны тооллогын дүнгээс үзэхэд Монгол Улсын нийт хүн амын 69.2 хувь /1905969 хүн/ 15 наснаас дээш насны хүн ам байна. Эдгээр хүмүүсийн 31.3 хувь нь огт гэр бүл болоогүй, 60.1 хувь нь гэр бүлтэй, 3.1 хувь нь салсан, 5.5 хувь нь бэлбэсэн хүн байна. Хуулийн төслийн шаардлагад нийцвэл зохих 10-аас дээш жил хамт амьдарсан, гэр бүлийн баталгаатай, дундаасаа үр хүүхэд төрүүлэн өсгөсөн гэр бүлийн тоог нарийвчлан гаргахад одоогийн байдлаар хүндрэлтэй байгаа хэдий ч хэрэв энэ хууль батлагдсаны дараа хуулийн шаардлагад нийцүүлэн тогтвортой гэр бүлийн тоог Улсын бүртгэлийн Ерөнхий газрын бүртгэлийн газартай хамтран иргэний регистрийн дугаараар гаргуулан авах бололцоотой юм. Харин бид ойролцоогоор хамтын тэтгэвэр авах бололцоотой иргэний тоог 76674 байхаар тооцоолж байгаа болно.

Улс орнууд тэтгэврийн тогтолцооны хуваарилалт, хуримтлалын харилцаа ямар байх талаар маргалдсаар ирсэн байна. Улс орнуудын тэтгэврийн тогтолцооны талаарх улс төрийн зөвшилцөл нь **бүгдэд нь тохирох нэгдсэн жор** байхгүй бөгөөд үндэсний онцлог, эдийн засгийн хөгжлийн төвшиндөө тохирсон өөрийн гэсэн загварыг сонгох нь зүйтэй гэсэн саналд нэгдэхэд хүрчээ. Хүн амын хөгшрөл хурдацтай нэмэгдэж байгаа Европын болон Өмнөд Америкийн олон орнуудад тэтгэврийн шинэчлэлийн бодлогыг тууштай хэрэгжүүлсэн байна. Зүүн европ, Скандиновын орнууд, Польш, Казакастанд гурван түвшинт тэтгэврийн тогтолцоонд, Өмнөд Америкийн Чили, Аргентин, Перу, Колумби зэрэг улсад цэвэр хуримтлалын тогтолцоонд шилжих алхмуудыг амжилттай хэрэгжүүлж байна.

Чили улсад тэтгэвэр авагч нас барвал хуримтлалын дансанд үлдсэн хэсгийг нь өвлүүлэх журам, Швед улсад тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн хуримтлалд байгаа үлдэгдлийг өв залгамжлуулах журам, Итали улсад нас барсан этгээд Итали улсын иргэн бол түүний эхнэр /нөхөр/ иргэний харьяаллыг үл харгалзан тэтгэврийг нь өвлөн авах эрх үүсдэг журам, Оросын Холбооны улсад тэтгэврийн нийт шимтгэл нь шимтгэл төлөгчийн нэрийн дансанд хуримтлагдаж тус дансанд ямар хэмжээний мөнгө хуримтлагдсан талаар ОХУ-ын тэтгэврийн сангаас ирээдүйн тэтгэвэр авагчид жил бүр “Аз жаргалын захидал” илгээн мэдээлдэг байдал, “Тэтгэврийн хуримтлалын хэсгийг хөрөнгө оруулалтаар эргэлтэнд оруулах тухай” хуульд “Өв залгамжлагчид нь даатгуулагч нас нөхцсөн өдрөөс хойш 6 сарын дотор ОХУ-ын Тэтгэврийн санд хандсан тохиолдолд төлбөр олгогдоно” гэж заасан, АНУ-улсад “Тэтгэвэр хамгаалах тухай хуулинд зааснаар гэр бүлийн эхнэр, нөхрийн аль нэг нь нас барахад тухайн цаг үеийнх нь эхнэр, эсвэл нөхөр нь тэтгэврийг нь шууд өвлөн авах эрх үүсдэг зэрэг давхар тэтгэврийн

асуудлыг улс орон бүр ямар нэгэн байдлаар шийдвэрлэдэг тогтолцоо байдаг байна.

Нийгмийн даатгалд төлсөн шимтгэлээ хуримтлалын зарчмаар өсгөж тэтгэвэртээ бүрэн эргүүлэн авах иргэдийн хүсэл, сонирхлыг хөхүүлэн дэмжих, нийгмийн даатгалын хуримтлалыг эдийн засгийн оновчтой бодлогоор арвижуулах, нийгмийн шударга хуваарилалтыг баталгаажуулах нь төрийн бодлогын гол зорилго байх ёстой.

Хэдийгээр тэтгэвэрт гарч байгаа иргэдийн насны бүтэц, дундаж наслалтын хэтийн төлөвийг харгалзан үзэх хэдий ч Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1-ийн "... хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, ... иргэнийхээ өмнө Төр хариуцна." гэсэн заалтын дагуу цаашид тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн хэмжээ, хуримтлалын тогтолцоог өөрчлөх бодлого барьж ажиллах хэрэгцээ шаардлага бий болж байна.

Ийм учраас Давхар тэтгэврийн тухай хуулийн төсөлд хуулийн үйлчлэх хүрээ, хамрагдах субъектүүд, хамтын тэтгэврийг хэрхэн тооцох талаар, тэтгэврийн хэмжээ, олгох хугацаа, бүрдүүлэх баримт, хариуцлага зэргийг тусгасан.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

ХАМТЫН ТЭТГЭВРИЙН ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсад 10 ба түүнээс дээш жил хамт амьдарч 20-иос доошгүй жил тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн эхнэр, нөхрийн аль нэг нь тэтгэвэр тогтоолгосноос хойш нас барсан тохиолдолд гэр бүлийн хүн нь нөхөр буюу эхнэрийнхээ амьд сэрүүн байх хугацаанд авч байсан тэтгэврийг өөрийн амьдрах хугацаандаа үргэлжлүүлэн авахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Хамтын тэтгэврийн тухай хууль тогтоомж

2.1.Хамтын тэтгэврийн тухай хууль тогтоомж нь Нийгмийн даатгалын тухай хууль¹, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хууль², Нийгмийн халамжийн тухай хууль³, энэ хууль болон эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Энэ хуулийн үйлчлэлд дараах иргэн хамаарна:

3.1.1.энэ хуулийн 3.2-т заасан нөхцөлийг хангасан нийгмийн даатгалын сангаас өндөр насны тэтгэвэр авагч Монгол Улсын иргэн;

3.1.2.гэр бүл болсноос хойш 10 буюу түүнээс дээш жил нэг гэрт хамт амьдарсан эхнэр, нөхөр;

3.2.Энэ хуулийн 3.1.2-т “гэр бүл болсноос хойш 10 буюу түүнээс дээш жил хамт амьдарсан эхнэр, нөхөр” гэдэгт гэр бүл болохоос өмнө буюу гэр бүл болсноос хойш эхнэр нөхөр хоёулаа тус бүр 20-иос доошгүй жил тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн, өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгохоосоо өмнө хамгийн багадаа 10 буюу түүнээс дээш жил нэг гэрт хамтран амьдарч гэр бүлээ баталгаажуулсан эхнэр, нөхөр хамаарна.

3.3.Энэ хуулийн үйлчлэлд дараах иргэн хамаарахгүй:

3.3.1.өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгохоосоо өмнө хамгийн багадаа 10 буюу түүнээс дээш жил нэг гэрт хамт амьдрахдаа гэр бүлээ баталгаажуулаагүй,

3.3.2.гэр бүлийн баталгаатай мөртлөө тусдаа амьдардаг эхнэр, нөхөр,

3.3.3.20 ба түүнээс дээш насны зөрөөтэй, дахин гэр бүл болж хамт амьдарсан.

4 дүгээр зүйл. Хамтын тэтгэврийг тооцох тухай

4.1. Энэ хуулийн 3.1-д заасан эхнэр, нөхөр нь Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд заасны дагуу өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох эрх нь үүссэн байна.

4.2. Хамтын тэтгэвэр олгох ажлыг Нийгмийн даатгалын төв байгууллага зохион байгуулна.

4.3. Хамтын тэтгэвэр авахыг хүссэн иргэн өргөдөл, хүсэлтээ энэ хуулийн 6.1-д заасан баримт бичгийн хамт харьяа аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн даатгалын газар, хэлтэст өгнө.

4.4. Харьяалах нийгмийн даатгалын байгууллага нь иргэний хүсэлтийг хүлээн авч бүрдэл хангагдсан гэж үзвэл тухайн тэтгэврийг үргэлжлүүлэн олгох тухай шийдвэр гаргаж “Тэтгэврийн давхар эрхийн гэрчилгээ” олгоно.

4.5. Хамтын тэтгэвэр авах эрх үүссэн иргэний нэгдсэн бүртгэлийг Нийгмийн даатгалын Ерөнхий газрын тэтгэврийн мэдээллийн цахим санд байршуулна.

4.6. Хамтын тэтгэвэр авах эрх үүссэн иргэний тухай мэдээлэл үнэн зөв орсон, үргэлжлэх хугацаа, олгогдож байгаа эсэх, дуусгавар болох хугацаа зэрэгт Нийгмийн даатгалын төв байгууллага хяналт тавьж ажиллана.

5 дугаар зүйл. Хамтын тэтгэврийн хэмжээ, олгох хугацаа

5.1. Хамтын тэтгэвэр авах эрх үүсч “Тэтгэврийн хамтын эрхийн гэрчилгээ” олгогдсон иргэнд гэр бүлийн гишүүнийх нь амьд сэрүүн байх үедээ авч байсан тэтгэврийн 70 хувьтай тэнцэх хэмжээний тэтгэврийг олгоно.

5.2. Иргэний өргөдөл, хүсэлтийн дагуу бичиг баримтын бүрдүүлэлт хангагдаж “Тэтгэврийн давхар эрхийн гэрчилгээ” авсан өдрөөс эхлэн тухайн иргэнд давхар тэтгэвэр олгогдож эхлэнэ.

6 дугаар зүйл. Бүрдүүлэх баримт бичиг

6.1. Энэ хуулийн 3.1-д заасан эхнэр, нөхөр дор дурдсан баримт бичгийг бүрдүүлж, харьяа дүүргийн нийгмийн даатгалын байгууллага, эсхүл сумын нийгмийн ажилтанд өгнө:

6.1.1. хамтын тэтгэвэр авахыг хүссэн иргэний өргөдөл, хүсэлт,

6.1.2. гэр бүлийн баталгааг нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбар,

6.1.3. нас барсан эхнэр, нөхрийн тэтгэвэр авч байсныг гэрчлэх тэтгэврийн дэвтрийн нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбар;

6.1.4. Эхнэр, нөхрийн нас барсныг тогтоосон гэрчилгээг нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбар;

6.1.5. Оршин сууж байгаа газрынхаа сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

7 дугаар зүйл. Бусад

7.1. "Тэтгэврийн хамтын эрхийн гэрчилгээ"-г бусдад худалдах, бэлэглэх буюу барьцаалах, гэрээслэх эрхгүй.

7.2. Хамтын тэтгэвэр авах иргэний эрх өөрийн амьд сэрүүн байх хугацааны туршид үргэлжилнэ.

8 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

8.1. Энэ хуулийг 2015 оны ... дүгээр сарын ...-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

---oOo---